

Výsledky dotazníkového šetření ke zkušenostem s online výukou a zkoušením

I. Základní informace o šetření

Šetření probíhalo od 14. června do 30. června 2021 prostřednictvím elektronického dotazníku v MS Forms. Jeho cílem bylo zjistit zkušenosti vyučujících s online výukou a online zkoušením uskutečňovaným v době platnosti protiepidemických opatření, která omezovala přítomnost studujících na UHK, tedy v letním semestru akademického roku 2019/2020 a v akademickém roce 2020/2021.

Dotazníkové šetření bylo součástí řešení několika centralizovaných rozvojových projektů (Distanční vzdělávání jako nástroj rozvoje vysokých škol, Rozvoj standardů pro zajišťování kvality vzdělávací činnosti pro různé formy studia s ohledem na aktuální metody a zkušenosti se vzděláváním na dálku, Posilování akademické integrity studujících vysokých škol se zaměřením na rizika a příležitosti distančních metod vzdělávání a hodnocení). Část dotazníku (část IV. Inkluze v distančním vzdělávání, tj. otázky č. 24 a č. 25) byla součástí řešení mezinárodního projektu Erasmus KA2 (Mitigating COVID Together: Enhancing Capacities of Academics and Students in Virtual Learning and Teaching Spaces). Výsledky této části nejsou v tomto dokumentu obsaženy. Jsou součástí projektového výstupu a budou zveřejněny v roce 2022.

II. Respondenti

Hromadným e-mailem bylo osloveno celkem 551 vyučujících, kteří byli uvedeni v rozvrzích v IS/STAG v letním semestru akademického roku 2019/2020 nebo v akademickém roce 2020/2021. Bylo odevzdáno celkem 195 vyplněných dotazníků, tedy ve vztahu k vyučujícím osloveným hromadným e-mailem se jednalo o 35% návratnost.

III. Shrnutí hlavních zjištění

Více než tříčtvrtinová většina respondentek a respondentů (77,4 %) uvedla, že neměla před přechodem na online výuku v rámci protiepidemických opatření zkušenosti s online výukou. Přibližně polovina respondentů (50,6 %) se loni na jaře při přechodu na online výuku cítila úplně či spíše nepřípravena na distanční výuku z hlediska znalostí nástrojů pro online

výuku, většina respondentů (53,2 %) se cítila úplně či spíše nepřípravena ve vztahu k odborným doporučením a vhodným metodám pro online výuku a tvorbu výukových materiálů. Naopak většina (67,5 %) respondentů se cítila na distanční výuku úplně či spíše připravena z hlediska IT vybavení pro výuku a tvorbu výukových materiálů. Své současné dovednosti pro online výuku hodnotí většina respondentů jako naprosto či spíše dostatečné, zájem o školení k online výuce uvedlo 41 % respondentů.

Nejčastějším způsobem výuky v době protiepidemických opatření byla synchronní výuka v rozvrhovaném čase (183x), následována asynchronní výukou v podobě úkolů a studijních materiálů v Moodle či Blackboardu (71x) a asynchronní výuka v podobě nahrávání přednášek (56x). Nejčastěji uváděným využívaným prostředí pro online výuku a ověřování výsledků učení byly MS Teams (190x), poté Moodle (67x) a Blackboard (34x).

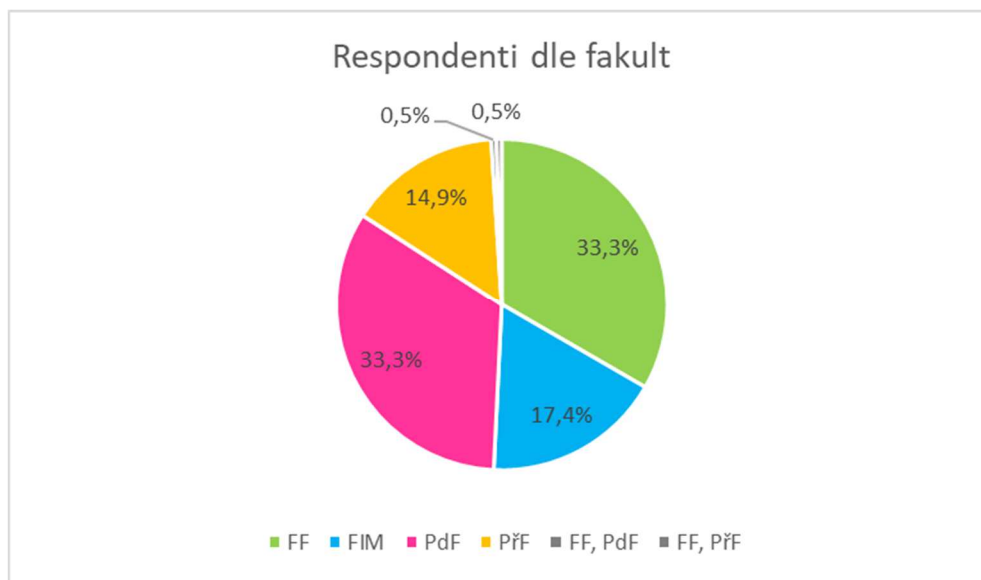
Z hlediska srovnání online výuky v době protiepidemických opatření se standardní výukou před pandemií se většina respondentů domnívá, že online výuka v jejich předmětech zajistila shodné výstupy z učení jako standardní výuka před pandemií (65,6 % odpovědělo rozhodně ano nebo spíše ano). Téměř 60 % respondentů se domnívá, že během standardní výuky je aktivnější zapojení studujících než během online výuky, a 40,5 % respondentů se přiklonilo k tomu, že během standardní výuky je odpovědnější přístup studujících než během online výuky. Přibližně dvě třetiny respondentů (67 %) považují online výuku za časově náročnější než standardní výuku před pandemií a podle většiny respondentů (61,0 %) klade online výuka větší nároky na jejich kompetence. Polovina respondentů (50 %) rozhodně nebo spíše souhlasí s tvrzením, že online výuka v době protiepidemických opatření proběhla na úkor kvality vzdělávání a dosahování potřebných výstupů. 46,6 % respondentů kvůli online výuce muselo upravit obsah předmětů. 47,2 % respondentů kvůli online výuce měnilo požadavky na zakončení předmětů. Polovina respondentů (50,8 %) rozhodně nebo spíše souhlasí s tvrzením, že jejich zkušenosti s online výukou v rámci různých forem studia jsou v podstatě shodné. 47,7 % respondentů rozhodně nebo spíše souhlasí s tím, že online výuka přinesla větší výhody pro studující kombinované formy studia než pro prezenční formu.

Z hlediska zaznamenaných etických problémů spjatých s online výukou a zkoušením během protiepidemických opatření bylo nejvíce uváděným podvádění studujících při psaní testů nebo při ústním zkoušení (78x). Nejčastěji činěným preventivním opatřením, jak zamezit neetickému chování při ověřování výsledků učení v online prostředí, byla změna způsobu formulování otázek (např. tak, aby byly zaměřeny zejména na porozumění, samostatnou úvahu, argumentaci apod., nikoli faktograficky) (60,4 %). Naopak nejméně respondentů využívalo technická řešení a nástroje (např. nemožnost otevírat jiná okna v prohlížeči, procotoring) (15,3 %). Většina respondentů (72,9 %) při ověřování výsledků učení rozhodně nebo spíše více důvěřuje prezenční formě.

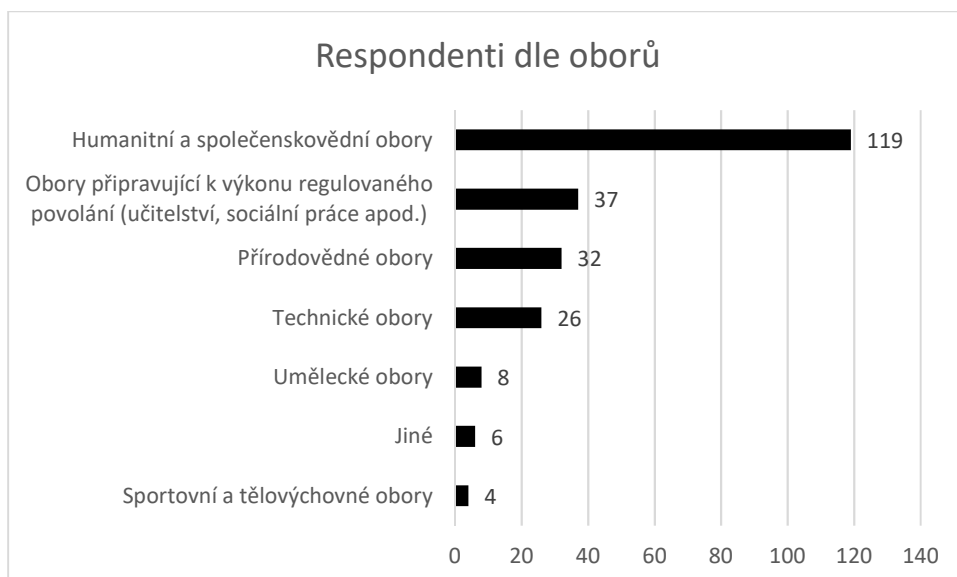
IV. Výsledky šetření

I. Úvodní údaje

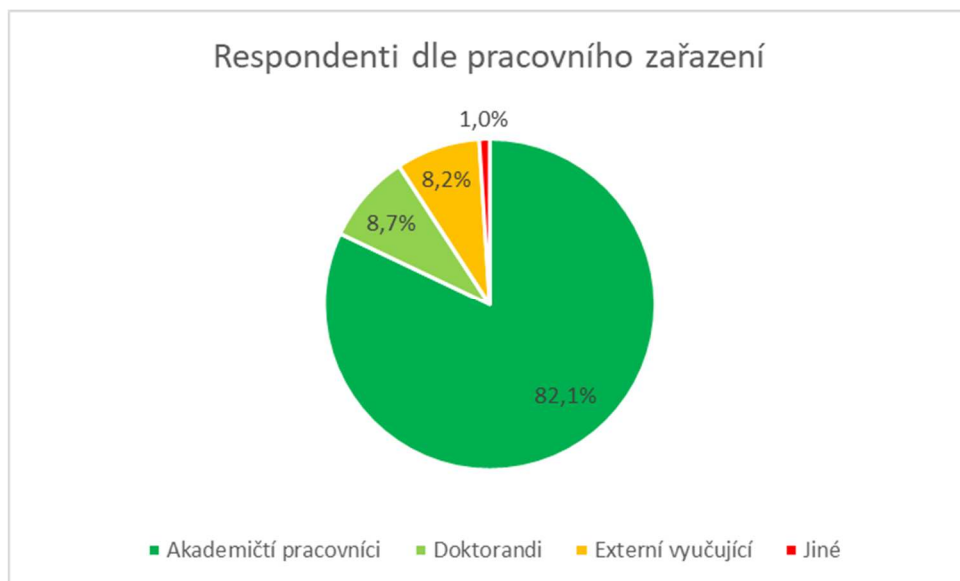
Otázka č. 1: *Na jaké fakultě působíte?*

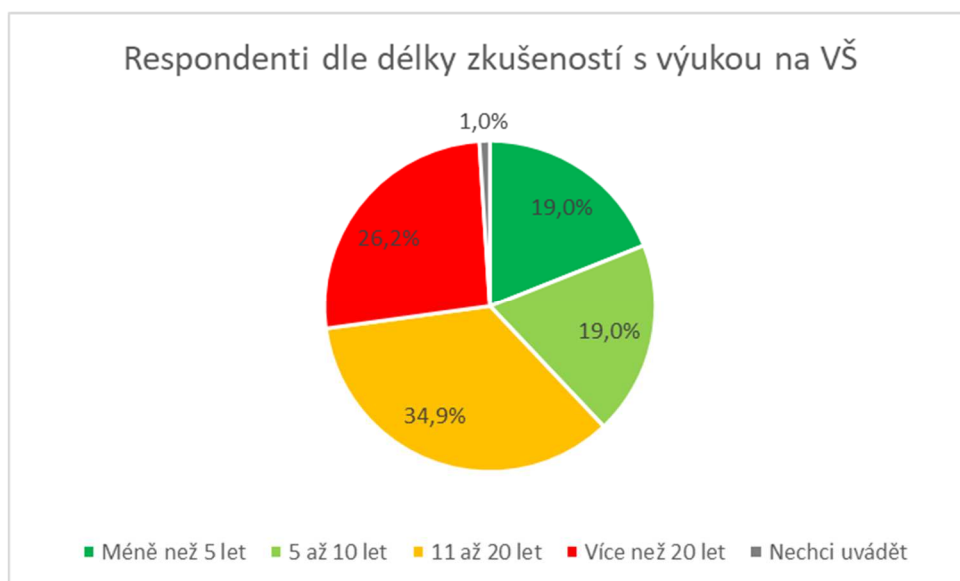
Otázka č. 2: *V jaké oblasti se účastníte vzdělávací činnosti? (Můžete uvést více oblastí.)*

Otázka č. 3: Z jaké pozice se účastníte výuky?

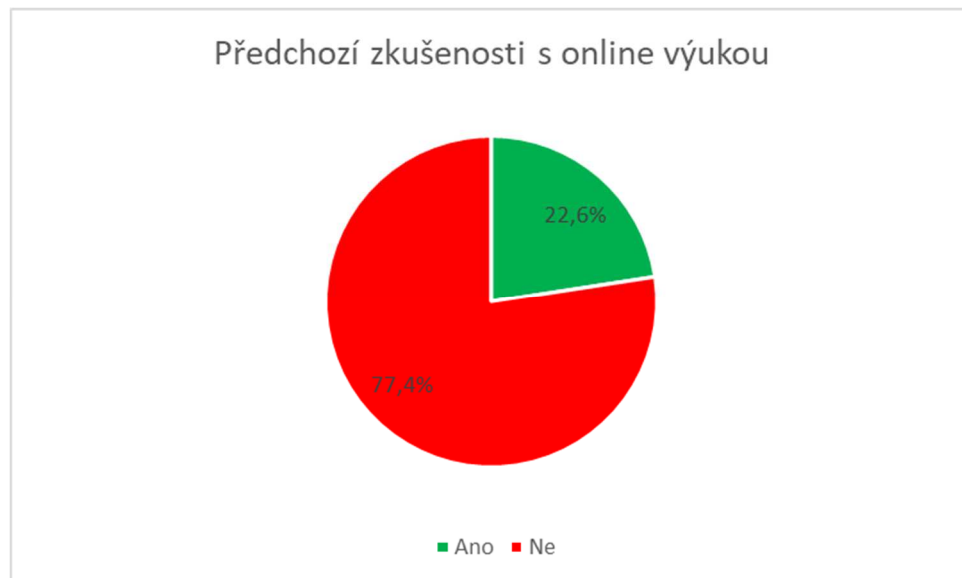

Otázka č. 4: Jaká je délka Vaší zkušenosti s výukou na vysoké škole?

II. Přípravenost na online výuku

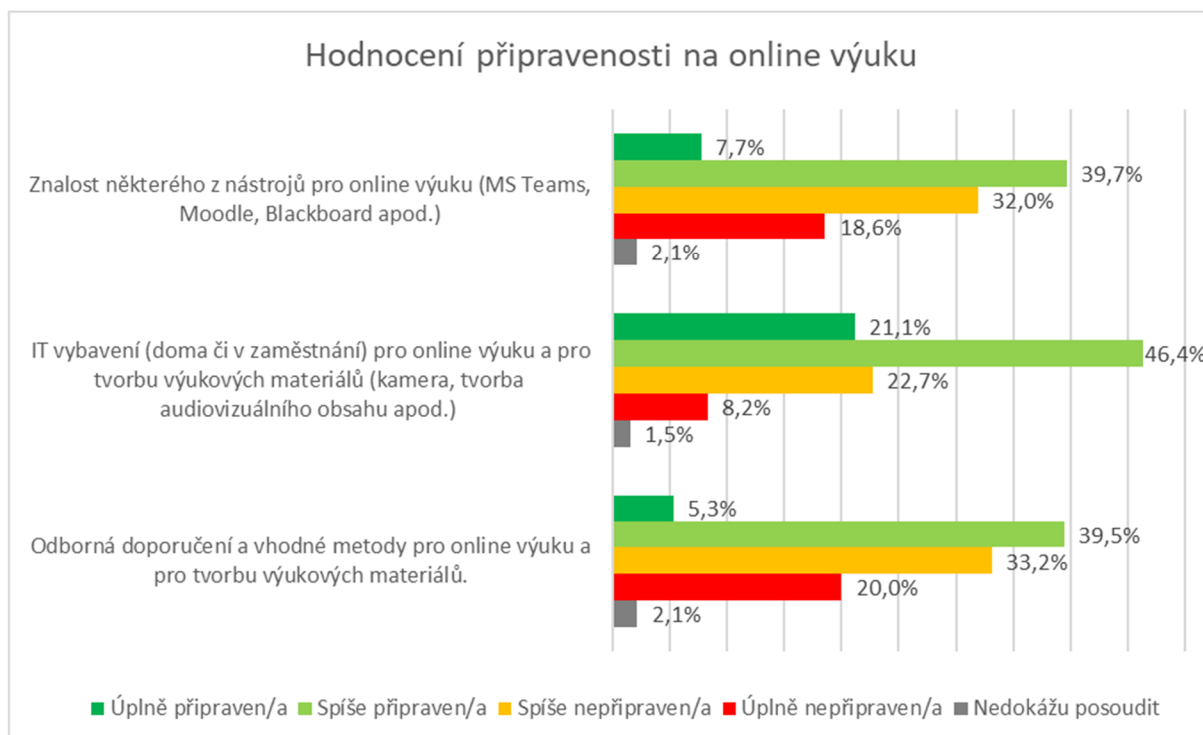
Otázka č. 5: *Měl/a jste nějakou zkušenost s online výukou před přechodem na online výuku v rámci protiepidemických opatření?*

Otázka č. 6: *Jaké zkušenosti s online výukou před přechodem na online výuku v rámci protiepidemických opatření jste měl/a?*

Tato otázka byla kladena respondentům, kteří uvedli, že měli zkušenost s online výukou (44 respondentů) a byla položena formou volných odpovědí. Řada respondentů uvedla zkušenost s e-learningem, Blackboardem či Moodle, někteří respondenti zmínili zkušenosti s distanční či hybridní výukou, někteří uvedli, že své zkušenosti načerpali v jiném prostředí (komerční sféra, výuka na základní, střední či jiné vysoké škole, konference).

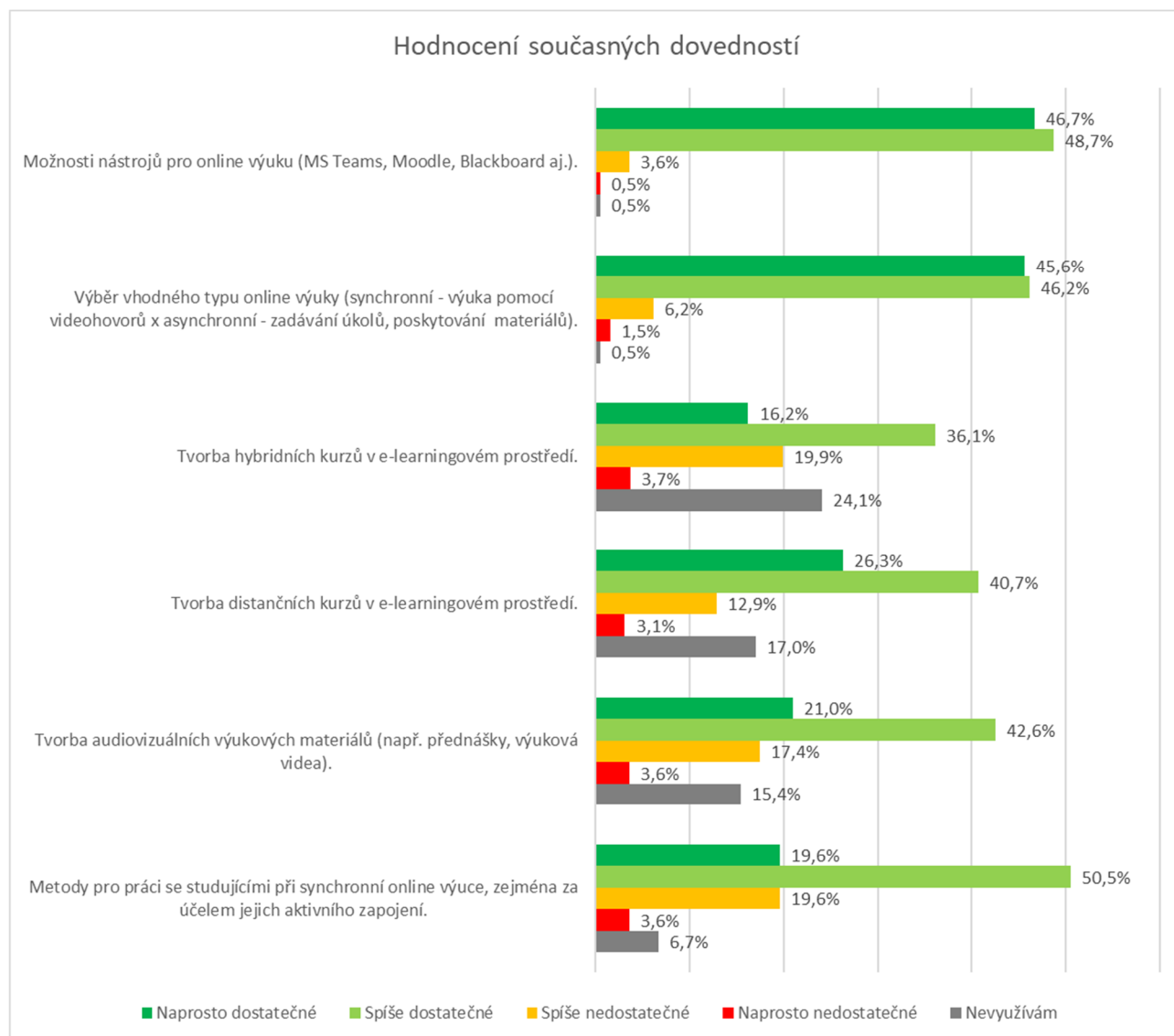
Otázka č. 7: *Zhodnoťte, nakolik jste se loni na jaře při přechodu na online výuku, cítil/a připraven/a na distanční výuku v jednotlivých aspektech.*

Otázka č. 8: *Zde můžete uvést své komentáře k tomu, jakým největším bariérám (znalostním, technickým aj.) pro kvalitní online výuku jste čelil/a.*

Z hlediska bariér, kterým respondenti museli čelit, se nejčastěji objevovalo nedostatečné vybavení na pracovišti či v domácnosti (kamery, reproduktory, mikrofony, druhé monitory...). Respondenti také zmiňovali problémy s připojením a další technické bariéry. Dále respondenti uváděli, že jim chyběla metodická podpora, školení či pokyny, tudíž se museli učit sami. Respondenti mezi bariérami také uváděli nezkušenost nebo neznalost, někteří spatřovali i bariéry ze strany studujících (dovednosti, aktivita, motivace, zapojení, zpětná vazba). Mezi dalšími bariérami byl také uváděn nedostatek času, rychlé tempo či učení se „za pochodu“, potřeba naučit se práci s příslušným nástrojem a nedostatek místa nebo klidu pro online výuku z domova.

Otázka č. 9: *Zhodnoťte své současné dovednosti pro online výuku v níže uvedených oblastech.*

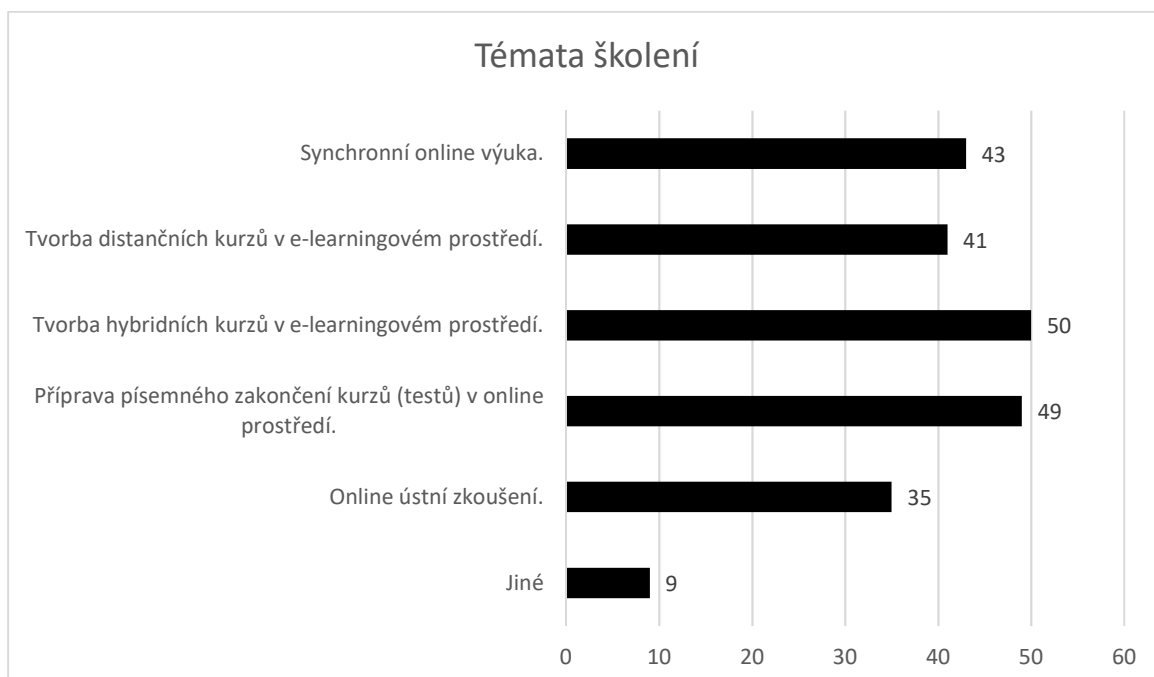

Otázka č. 10: *Měl/a byste zájem o školení k online výuce?*

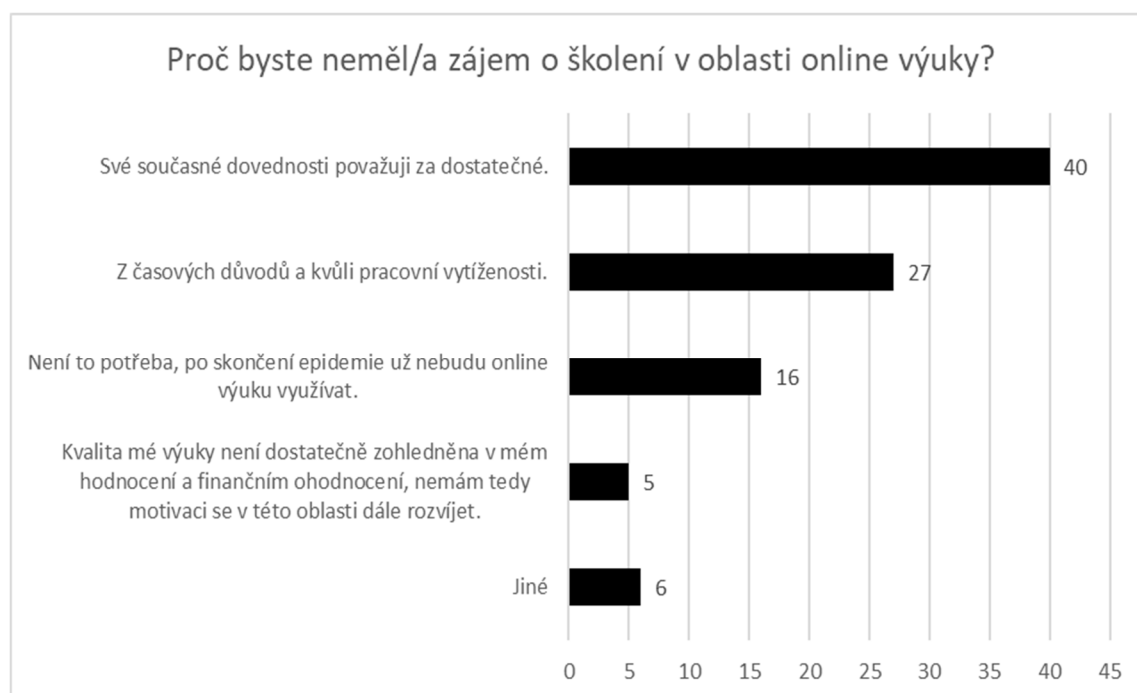
Otázka č. 11: *O jaká témata školení byste měl/a z hlediska online výuky/zkoušení zájem? (Lze uvést více možností.)*

Tato otázka byla položena pouze respondentům, kteří odpověděli ano na otázku, zda by měli zájem o školení k online výuce (jednalo se o 80 respondentů).

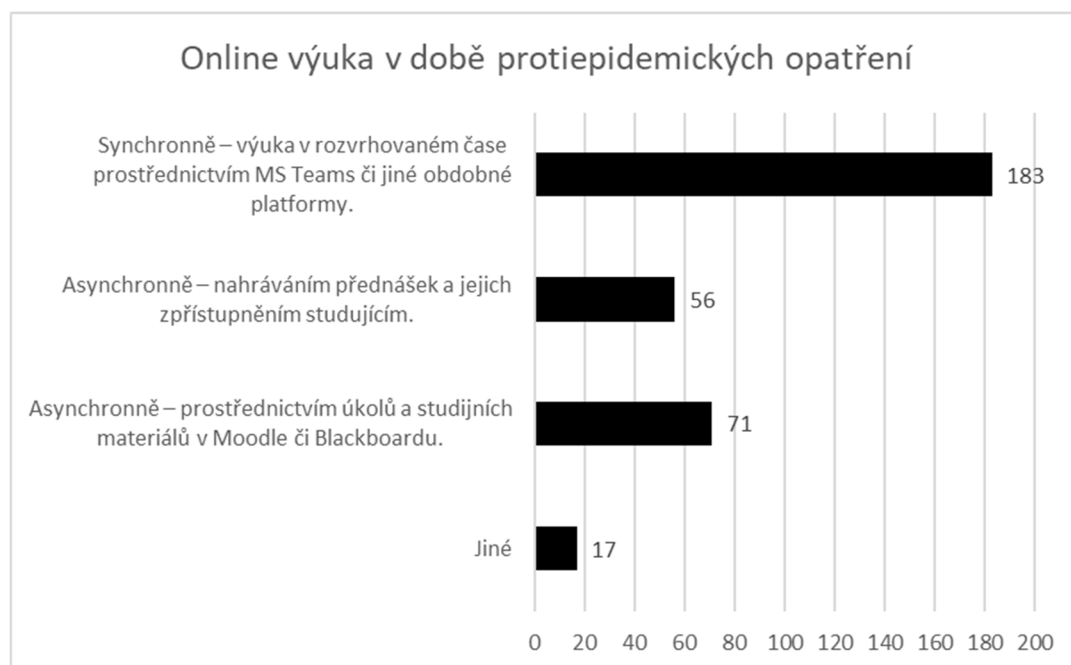
Otázka č. 12: *Proč byste neměl/a zájem o školení v oblasti online výuky? (Lze vybrat více odpovědí).*

Tato otázka byla položena pouze respondentům, kteří odpověděli ne na otázku, zda by měli zájem o školení k online výuce (jednalo se o 59 respondentů).

III. Zkušenosti s online výukou

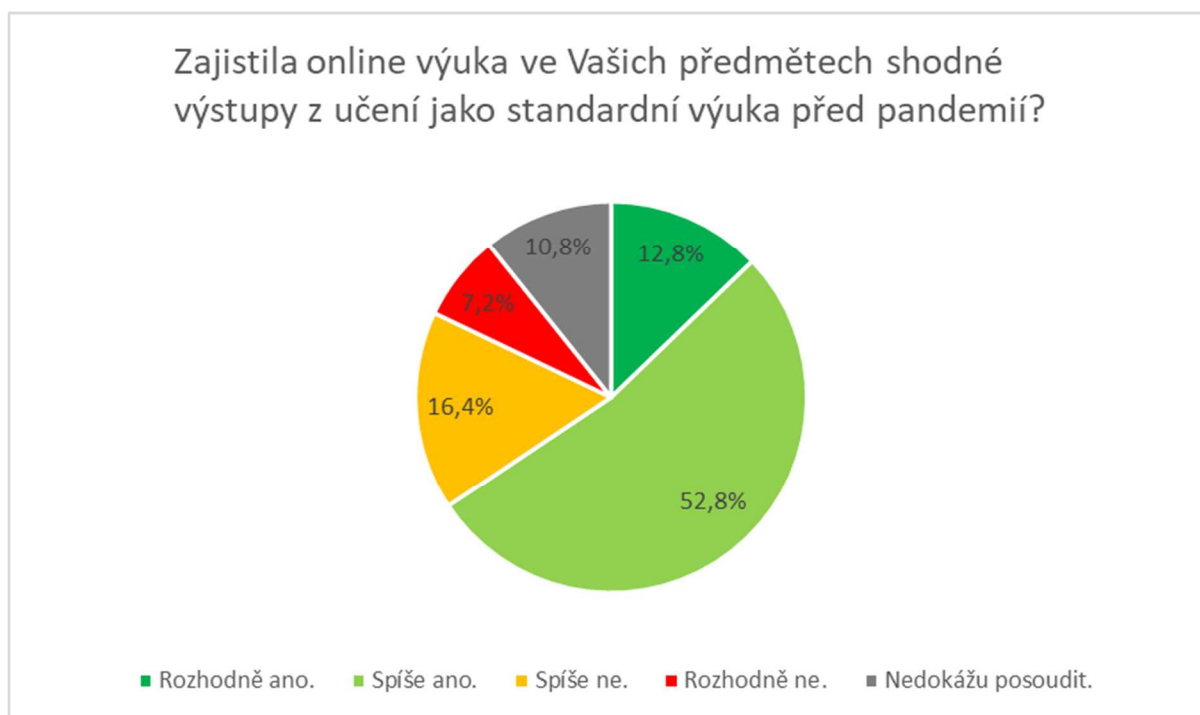
Otázka č. 13: *Jakým způsobem jste online výuku v době protiepidemických opatření vedl/a? (Lze uvést více možností).*

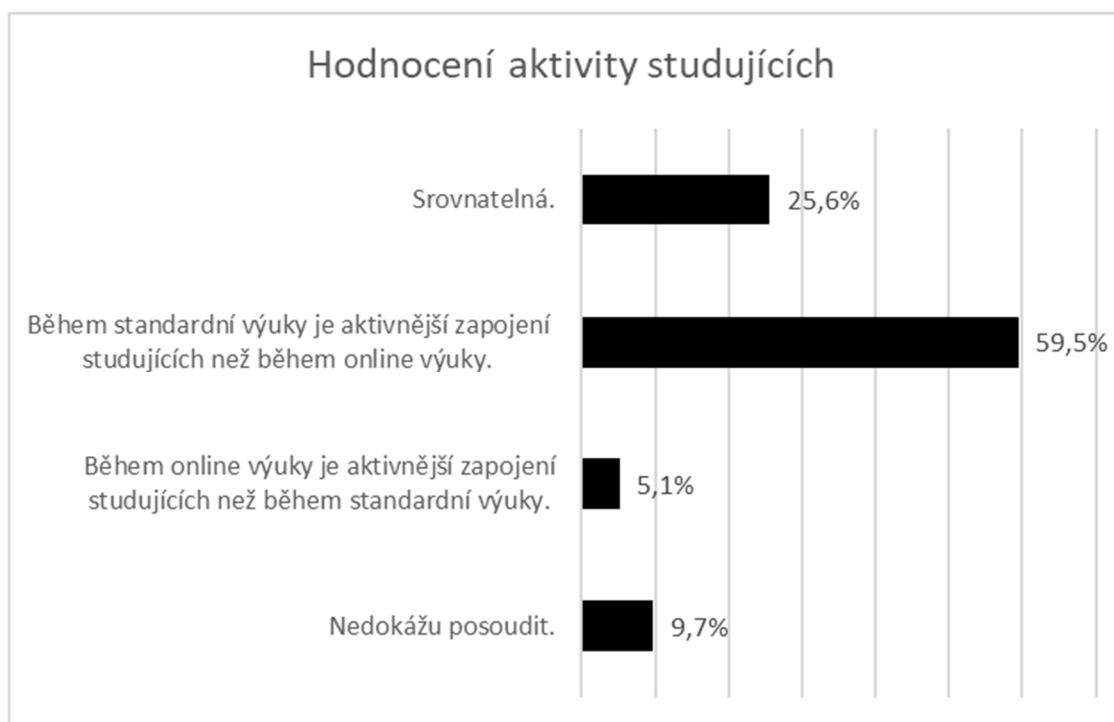
Otázka č. 14: *Jaké prostředí jste pro online výuku a pro ověřování výsledků učení využíval/a? (Lze uvést více možností).*

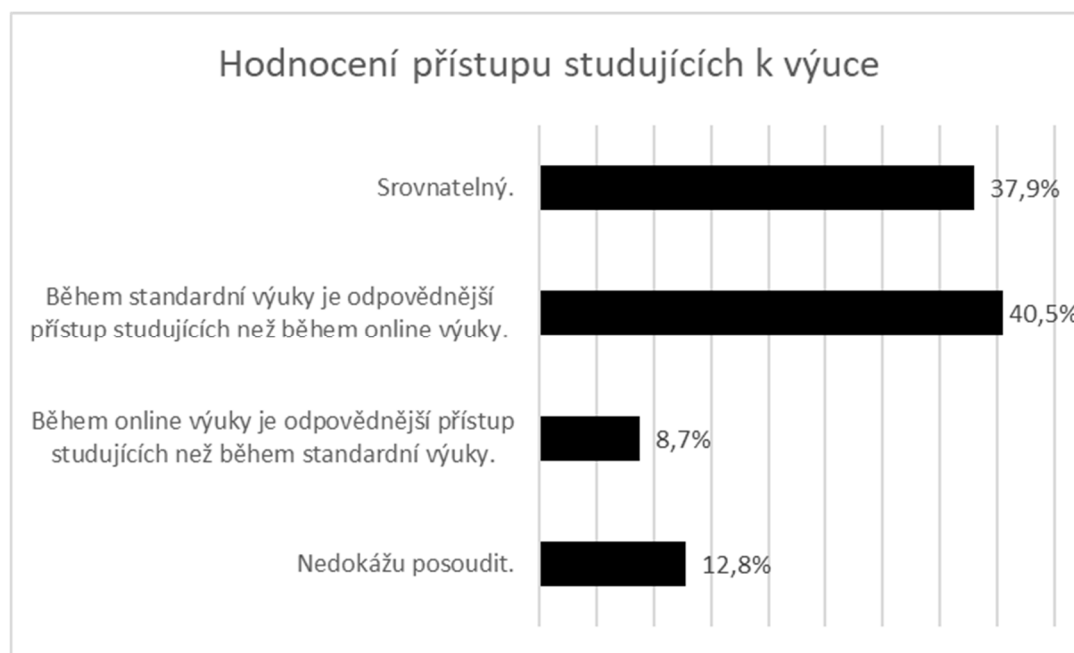
Otázka č. 15: *Zajistila online výuka ve Vašich předmětech shodné výstupy z učení jako standardní výuka před pandemií?*

Otázka č. 16: *Jak byste rámcově zhodnotil/a aktivitu studujících během online výuky ve srovnání se standardní výukou před pandemií?*

Otázka č. 17: *Jak byste rámcově zhodnotil/a přístup k výuce ze strany studujících během online výuky ve srovnání se standardní výukou před pandemií?*

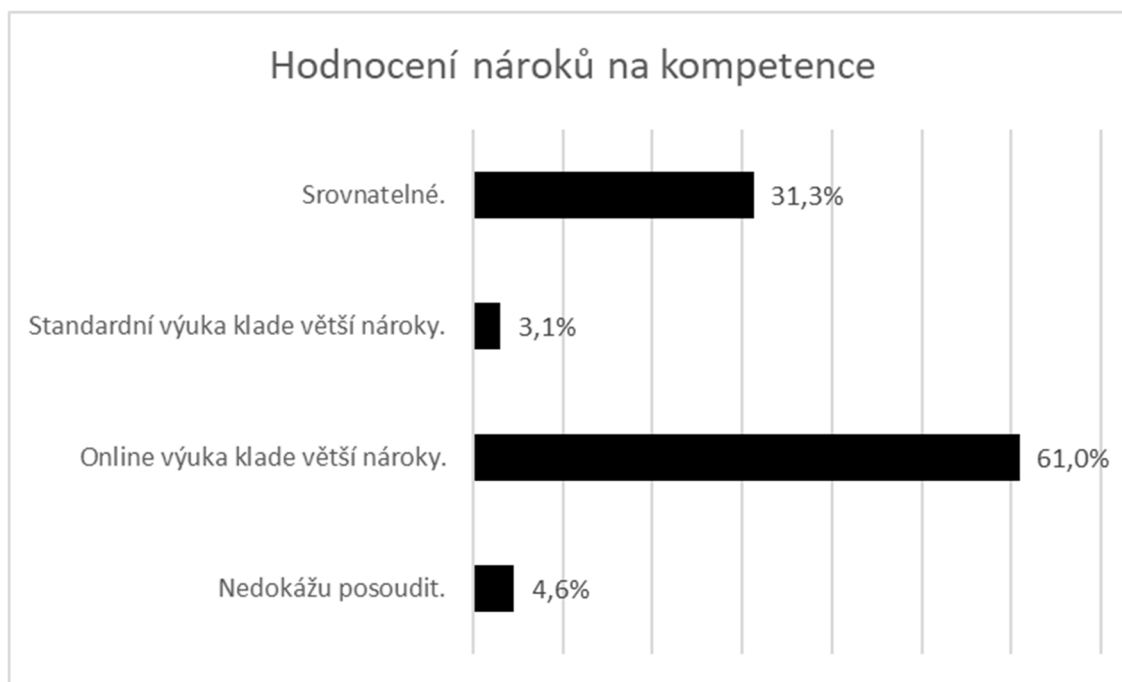
Otázka č. 18: *Zde můžete uvést Váš komentář k aktivitě studujících a jejich přístupu k online výuce.*

V této otázce respondenti několikrát zmínili, že se aktivita studujících a jejich přístup k výuce nedá příliš zobecňovat, neboť se liší individuálně. Zároveň se opakovaně objevovaly komentáře shrnující nevýhody online prostředí (větší anonymita, nezapnuté kamery, studující jsou připojení, leč nezapojení, mohou se věnovat během výuky jiným aktivitám, nelze sledovat jejich reakce, pasivita, nižší interaktivita výuky). Zmiňován byl pozitivní efekt zapnutých kamer při online výuce. Někteří uvedli, že online výuka zvýšila účast na přednáškách. Mezi dalšími komentáři se např. objevil vliv velikosti skupiny na aktivitu studujících, časový aspekt (aktivita rostla postupem času), vliv zkušeností s online výukou ze střední školy, nižší motivace v důsledku izolace a chybějící vzájemné motivace v kolektivu apod.

Otázka č. 19: *Jak byste zhodnotil/a celkovou časovou náročnost Vaší výuky (tzn. příprava výuky a studijních materiálů, průběh výuky, konzultace k výuce atd.) během online výuky v době protiepidemických opatření ve srovnání se standardní výukou před pandemií?*

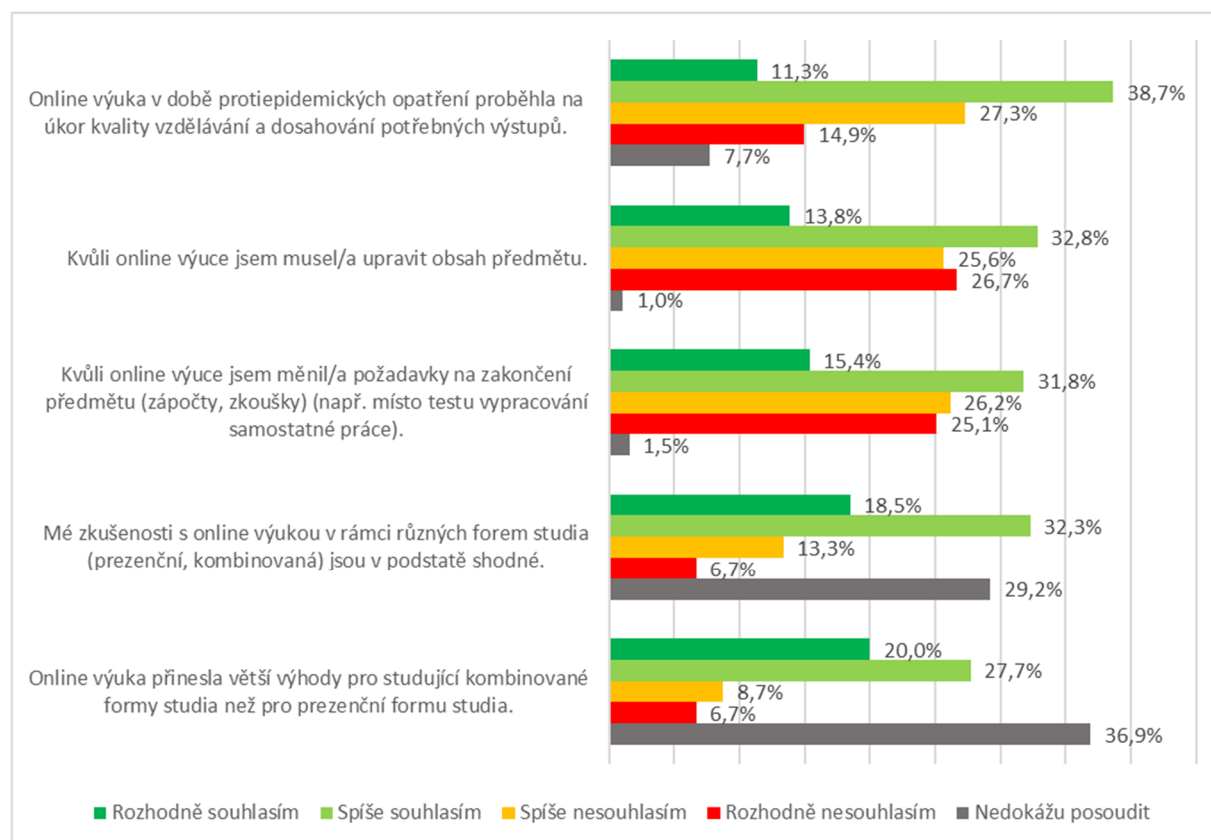
Otázka č. 20: *Jak byste zhodnotil/a nároky na Vaše kompetence k výuce během online výuky ve srovnání se standardní výukou před pandemií?*

Otázka č. 21: Zde můžete uvést Vás komentář k časové náročnosti či k nárokům na Vaše kompetence k výuce v době online výuky.

V této otázce řada respondentů uvedla, že se zvýšila časová náročnost přípravy na výuku (přípravy materiálů), někteří však uvedli, že práce z domova časovou náročnost zmenšila, neboť odpadá dojíždění. Někteří respondenti také uvedli, že časovou náročnost zvýšil větší počet konzultací, kontrola plnění zadaných úkolů, příprava online zkoušení a poskytování zpětné vazby, učení se s technikou a přivýkání na novou organizaci výuky, nutnost vyzkoušet stabilitu připojení, zaslat předem materiály, množství výkaznictví a online porad. Zároveň se v komentářích zmiňovalo i to, že připravené materiály jsou využitelné opakovaně, tudíž se postupně časová náročnost snižuje. Náročnost online výuky zvyšovala i potřeba využití nových metod, psychická náročnost (psychologická bariéra výkladu před obrazovkou, obtížnější navazování propojení mezi vyučujícím a studujícími) nebo obtíže při výuce praktických předmětů.

Otázka č. 22: Uveďte, prosím, míru Vašeho souhlasu s těmito uvedeným tvrzeními.

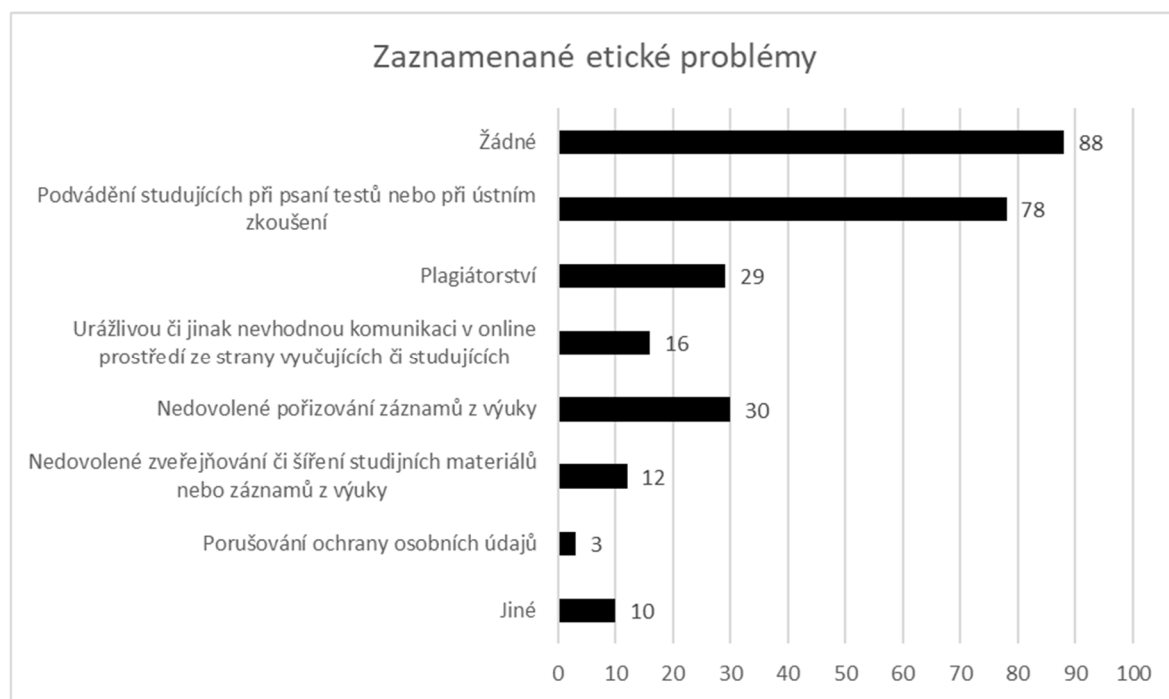

Otázka č. 23: *Zde můžete uvést své komentáře k výše uvedenému hodnocení.*

Ze slovních komentářů, které respondenti uváděli, vyplývá, že řada z nich vidí různé výhody či přínos online výuky, ať už pro kombinovanou, tak pro prezenční formu studia (např. vyšší komfort pro studující, možnost sledovat přednášky kdykoli, snížení časové náročnosti na dojíždění atd.), ale vidí i různé nevýhody (např. chybějící kontakty, slabší motivace studujících, slabší interakce). Respondenti se odlišně dívají na otázku kvality výuky (zda utrpěla přechodem na online formu, zůstala zachována či se dokonce zlepšila). Z komentářů také vyplývá, že vzhledem k povaze předmětů nelze vždy prezenční výuku plně nahradit online formou.

V. Etické aspekty online výuky a zkoušení

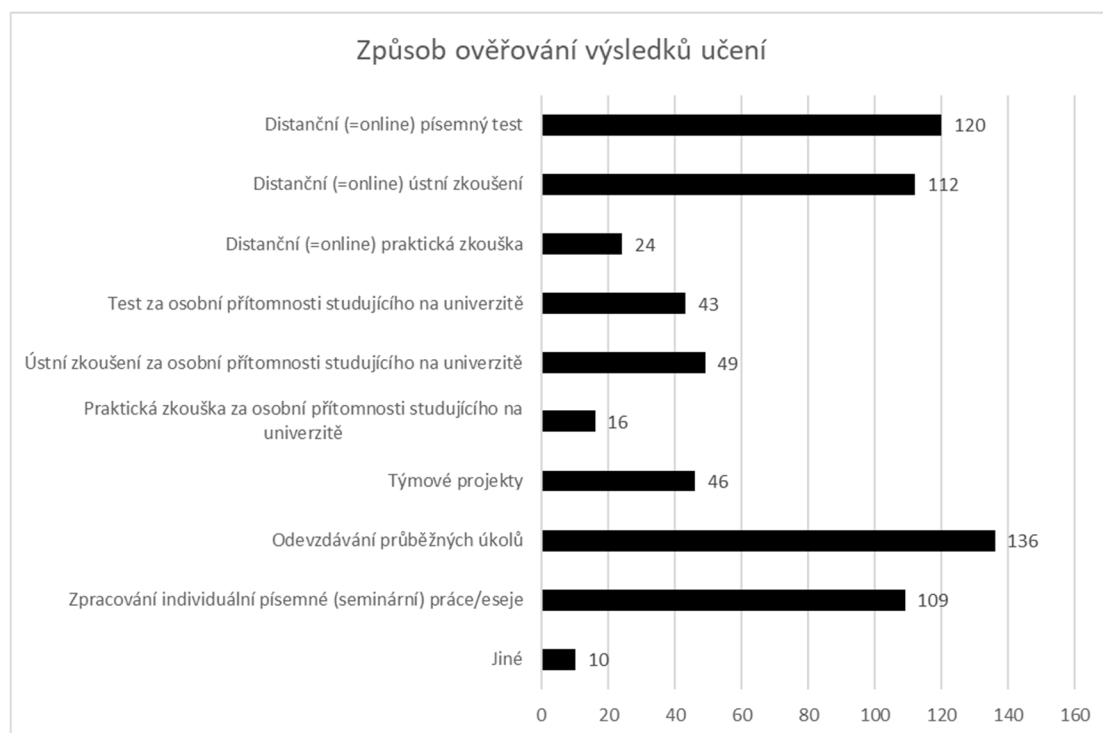
Otázka č. 26: *Jaké etické problémy spjaté s online výukou a zkoušením jste zaznamenal/a během protiepidemických opatření? (Lze uvést více možností).*

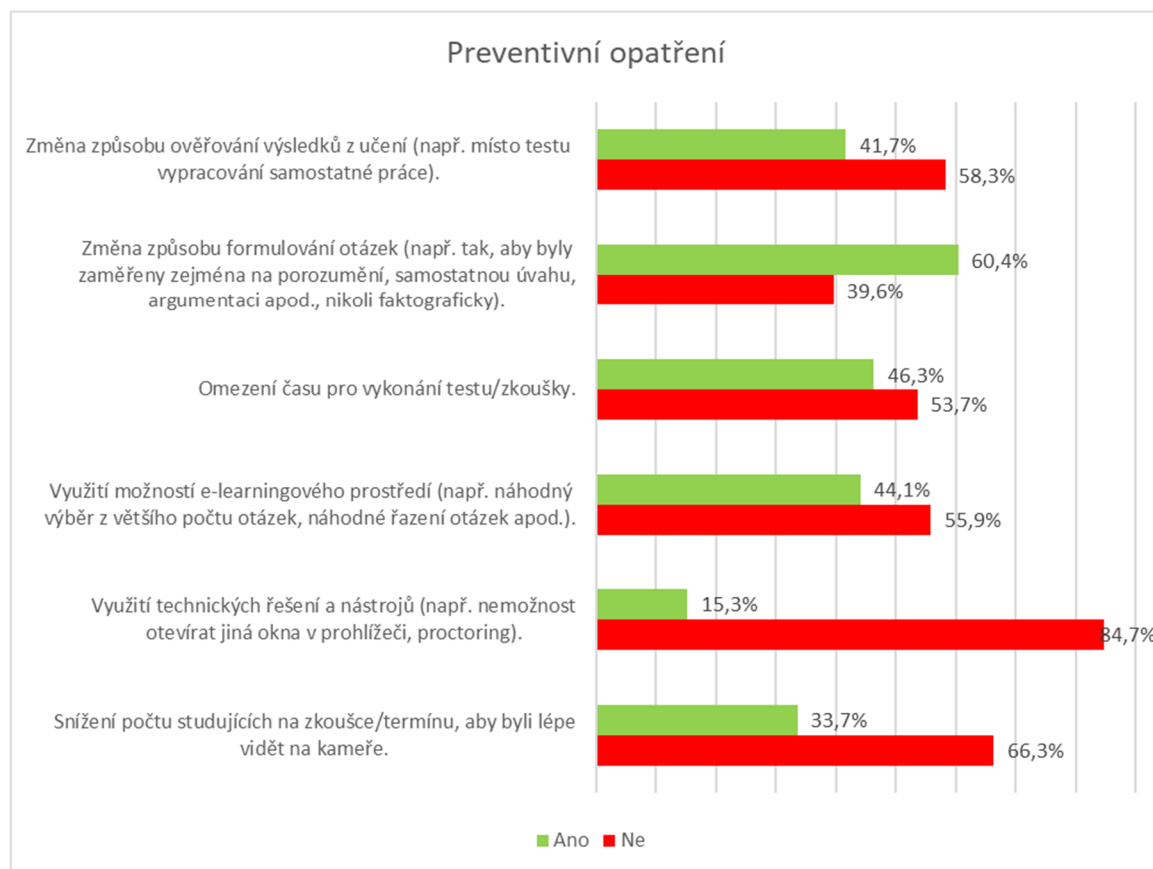
Otázka č. 27: *Zde můžete uvést bližší informace k etickým problémům, jež jste zaznamenal/a.*

Respondenti v rámci bližších informací např. uvedli opisování z jiných zařízení (mobil pod počítačem s testem), vyhledávání na internetu nebo kopírování odpovědí z internetu během vyplňování zápočtových testů, nahrávání videí na mobil či jiné nahrávací zařízení bez povolení vyučujícího. Byl také zmiňován problém vypnutých/chybějících kamer, připojování se do výuky z výletu, supermarketu, auta apod. Mezi názory respondentů se také objevilo, že online podvádění je velmi těžké zjistit či dokázat, že se nepodvádí více, ale obtížněji se to hlídá, že se všechna opatření dají obejít, že k některým pokusům o podvádění by mohlo dojít i během prezenční výuky. Ze některých komentářů pak vyplývá, že zde je prostor po vyučující, aby dostatečně vymezili hranice očekávaného chování či vysvětlili, co je duševní vlastnictví.

Otázka č. 28: *Jaký způsob ověřování výsledků učení jste během protiepidemických opatření využil/a? (Lze uvést více možností)*

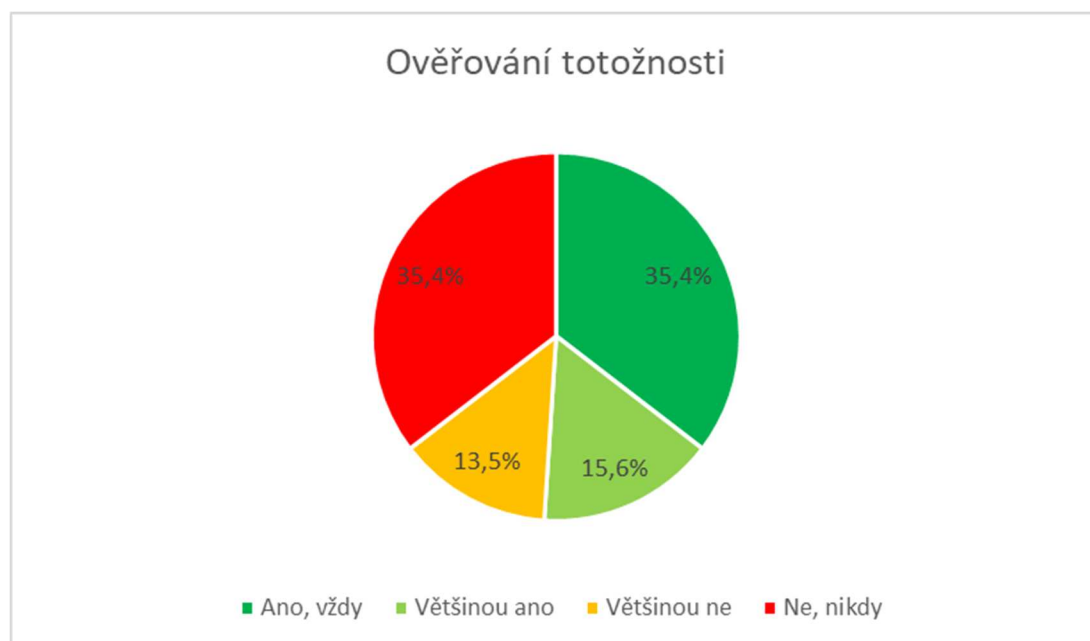
Otázka č. 29: Činil/a jste následující preventivní opatření, jak zamezit neetickému chování při ověřování výsledků učení v online prostředí (testy, zkoušky)?

Otázka č. 30: Zde můžete uvést Vaše komentáře k preventivním opatřením k zamezení neetického jednání.

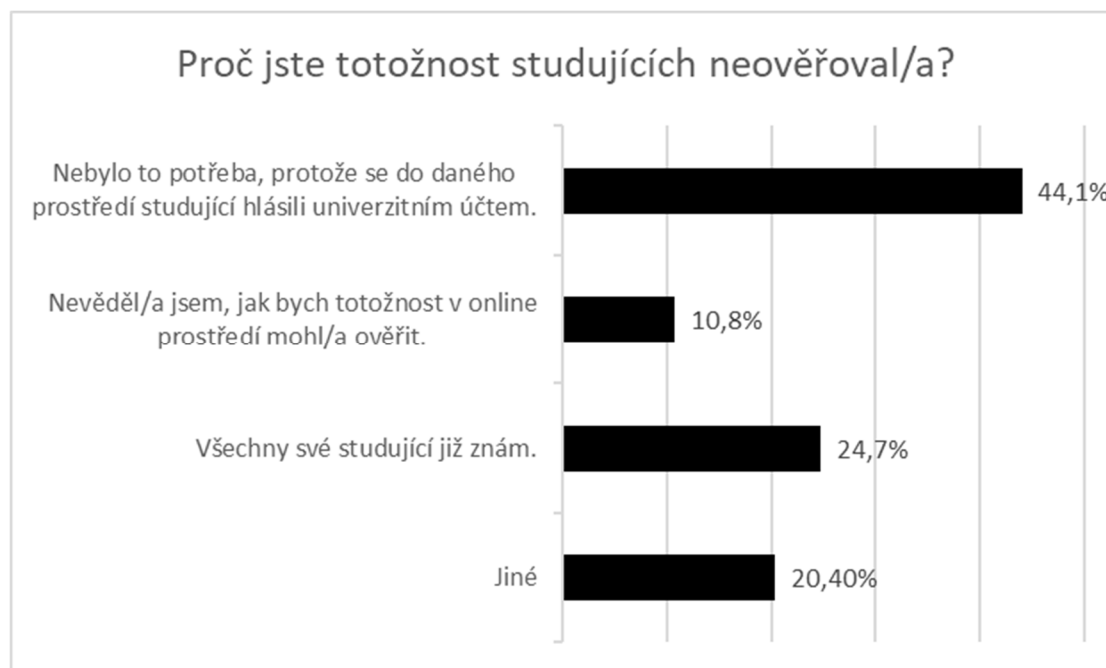
V rámci slovních komentářů se objevily např. preventivní opatření k zamezení neetického jednání v podobě testů s velkým množstvím proměnných a více variantami, znepřístupnění materiálů v Moodle před psaním testů, využití vlastní aplikace s náhodným výběrem a mícháním otázek odpovědí apod. Byla zmíněna potřeba dokumentu, který sjednocuje a určuje pravidla, jak zamezit podvádění a proškolit v metodikách vyučující. Objevily se i argumenty, že opatření nefungují, protože je studující dokážou obejít, či že podvádění v online prostředí nelze úplně zabránit. Někdo z respondentů doplnil, že se nesetkal s více neetickým či méně etickým chováním studentů než obvykle, další zdůraznil potřebu budování čestného vztahu, vzájemného respektu a důvěry. Byl uveden i názor, že sledování studenta kamerou během zkoušky není vhodný způsob prevence.

Otázka č. 31: *Ověřoval/a jste totožnost studujících při plnění studijních povinností online formou (zejm. při testech, zkouškách)?*

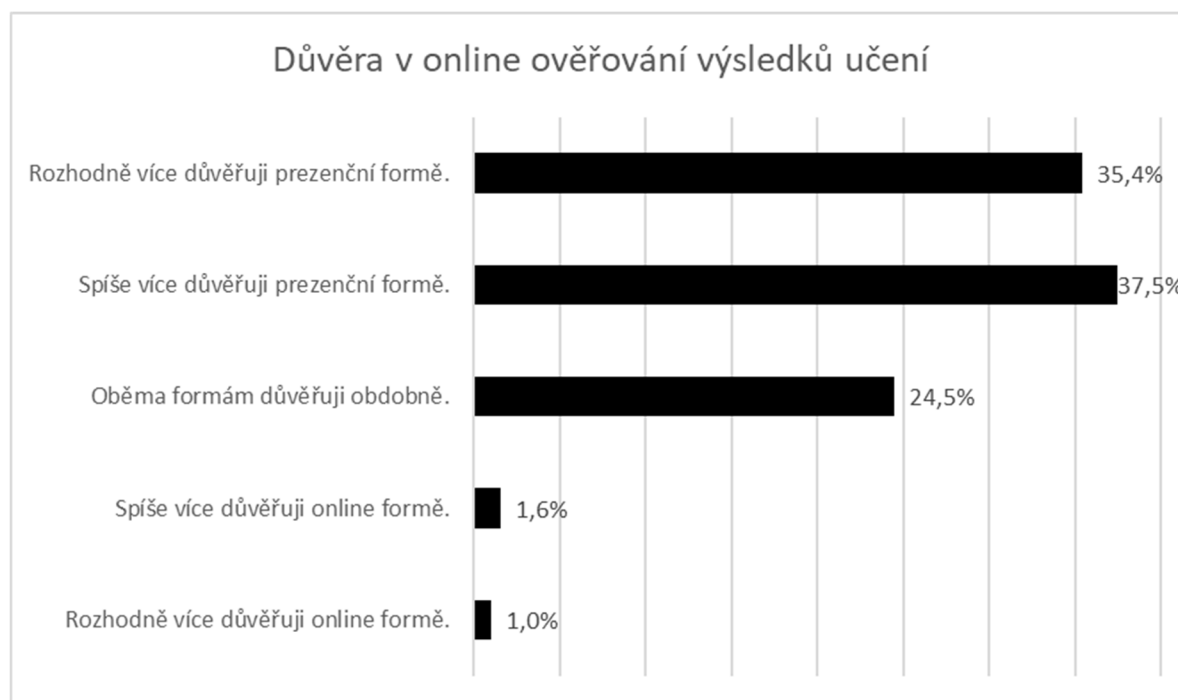

Otázka č. 32: *Proč jste totožnost studujících při plnění studijních povinností online formou (zejm. při testech, zkouškách) neověřoval/a?*

Otázka, proč jste neověřoval/a totožnost studujících při plnění studijních povinností online formou, byla pokládána respondentům, kteří na předchozí otázku odpověděli „většinou ne“ nebo „ne, nikdy“ (jednalo se o 94 respondentů).

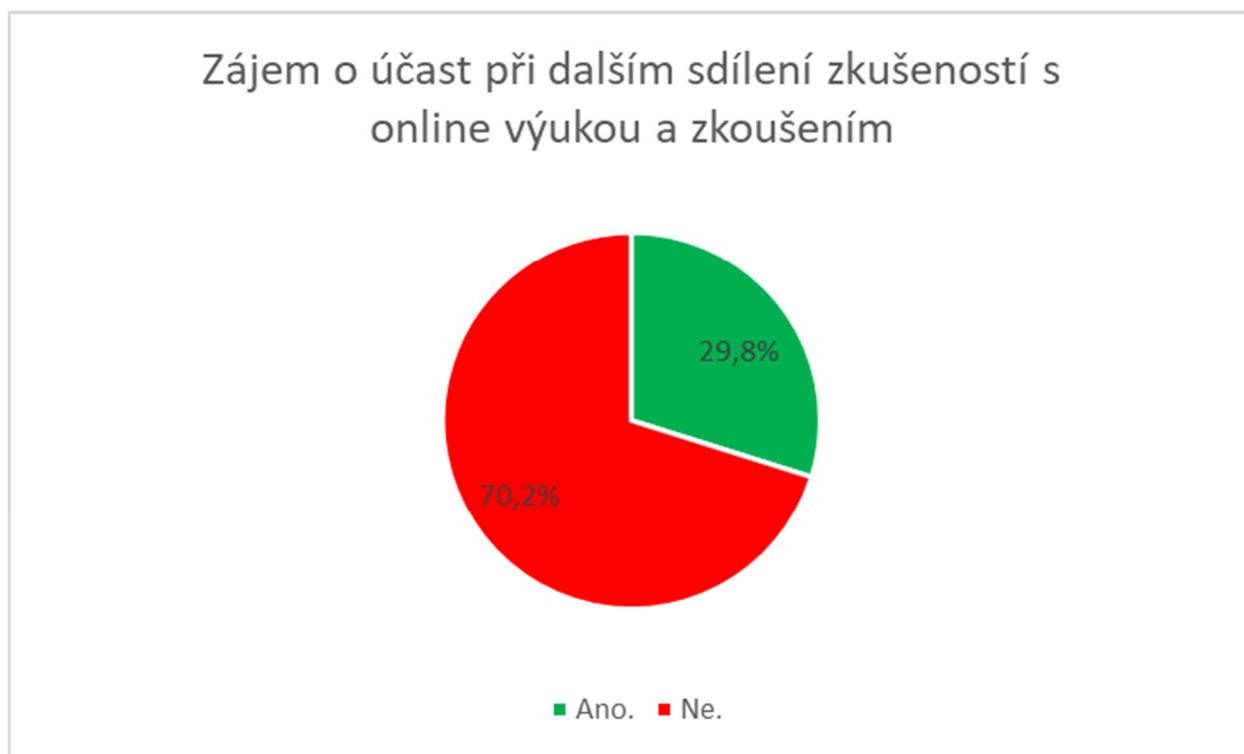

Otázka č. 33: *Jak hodnotíte svoji důvěru v online ověřování výsledků učení v porovnání s prezenční podobou?*

VI. Závěrečná část

Otázka č. 34: *Máte zájem se zúčastnit dalšího sdílení zkušeností s online výukou a zkoušením (např. v rámci skupinových diskuzí na UHK)?*

Otázka č. 35: *Uveďte, prosím svůj kontaktní e-mail.*

Tato otázka byla kladena pouze respondentům, kteří uvedli, že mají zájem účastnit se dalšího sdílení zkušeností s online výukou (57 respondentů). Svůj kontaktní e-mail uvedlo 49 respondentů.

Otázka č. 36: *Zde můžete uvést jakékoli další komentáře k Vaším zkušenostem s online výukou a online zkoušením.*

Vzhledem k šíři položené otázky se lišil přístup respondentů k tomu, co mezi komentáři uváděli. Často se však objevovalo celkové hodnocení online výuky i ve vztahu k jejímu využití do budoucna a názory v této oblasti byly rozdílné a zahrnovaly jak podporu většího využití online výuky či zmiňovaly její přínosy, tak naopak její kritiku a potřebu vrátit se k tradiční výuce.